

Edifici Serveis Centrals - Sabadell

Bon Servei

artilletres

REVISTA CULTURAL - NÚM. 3 - CASTELLAR DEL VAL·LÈS, ABRIL DEL 1987

Miquel Torrecilla «Brodats de natura» oli sobre tela, 100 x 81 (1986)

artilletres

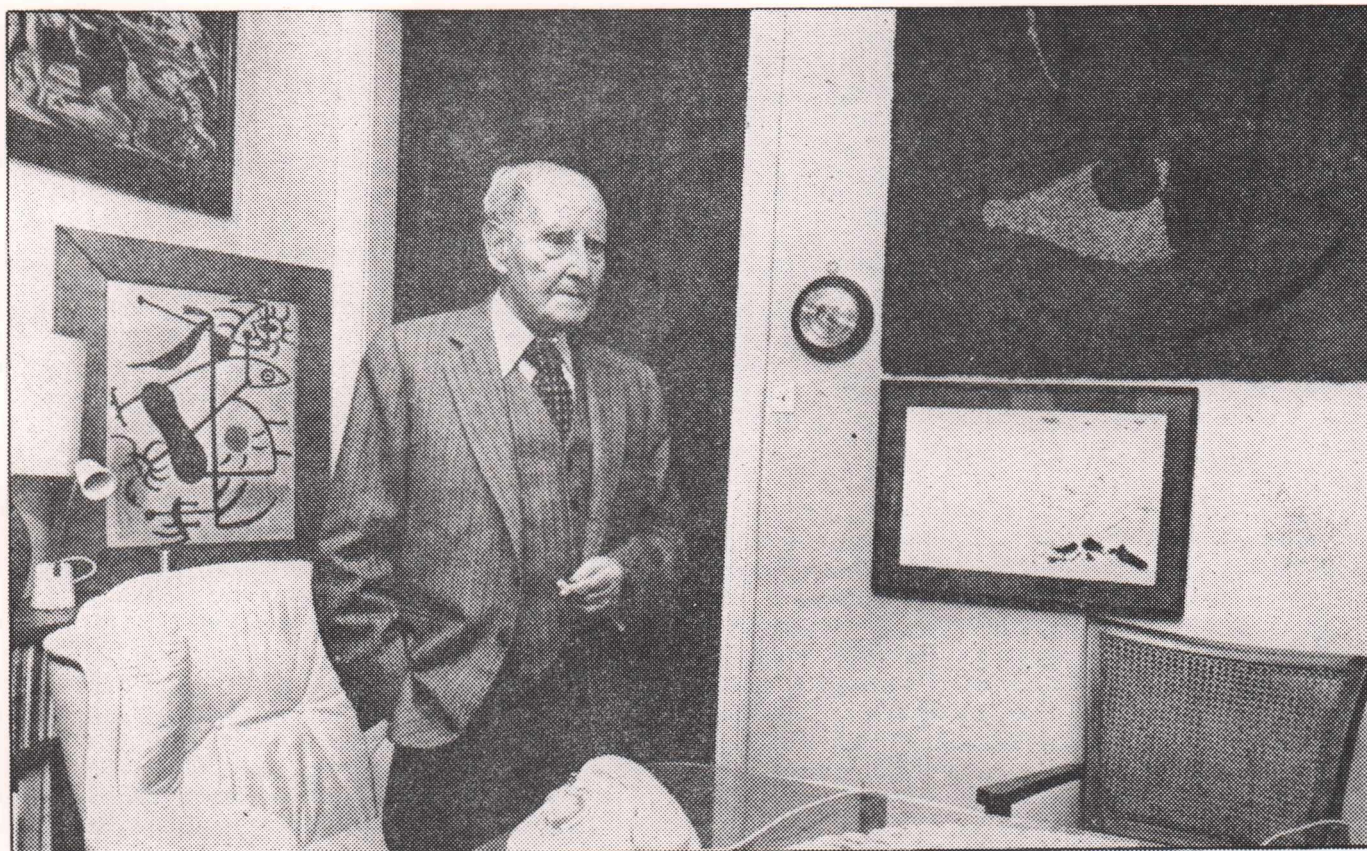
Col·lecció «Artistes de Castellà» N.º 2 Abril, 1987

PLANT PER J. V. FOIX

J. V. Foix al menjador de casa seva. Amb la seva mort desapareix l'últim dels quatre grans poetes catalans del segle XX (Foto: Robert)

EL POETA, MAG, ESPECULADOR DEL MOT, PELEGRÍ
DE L'INVISIBLE, INSATISFET, AVENTURER O INVE-
STIGADOR A LA RATLLA DEL SON, NO ESPERA RES
PER A ELL. NI LA REDEMPCIÓ. NO FLORALEJA, NI
CONCURSEJA, NI VOL ACONTENTAR LES TIETES. SI
FOS PROU CORATJÓS I EL COFOI ABURGESAT DE
TOTS ESTAMENTS AMB LA SEVA EXTREMA VANI-
TAT NO LI HAGUÉS ENCOMANAT CERTES MALURES,
NO SIGNARIA LES OBRES, PLANTARIA, A L'HORA
D'ALBA, ELS POEMES, COM A PASQUINS, A LES PA-
RETS, O ELS LLANÇARIA DES DELS TERRATS. MANI-
FESTARIA FRANCAMENT EL SEU DESPLAER PELS
GRANS, PELS SATISFETS, PELS ASSEGUTS, PELS CON-
FORMATS I PER LES VÍDUES CASTES I RESIGNADES.

EL POETA SAP QUE CADA POEMA
ÉS UN CRIT DE LLIBERTAT.

(J. V. Foix extret de *Lletra a Clara Sobirós*)

No pas l'atzar ni tampoc la impostura
Han fet del meu país la dolça terra
On visc i on pens morir. Ni el fust ni el ferre
No fan captiu a qui és dón' l'aventura.

Clos segellat, oh perfecta estructura
De la mar a Ponent, i a l'alta serra
—Forests dels Pirineus—, on ma gent erra!
A Ella els cors en la justa futura.

Sòl de beutats: la Mar és el teu signe
I els teus magnes cabdills la feren dea;
Pagà tribut i un temps fores insigne.

Oh vigorosa estirp! Esclava indigna
Que cobeges viltats: Sagna, i signa
El teu rescate, i el retorn a la Idea!

(J. V. Foix de *Sol, i de dol*)

D'UNA CONVERSA AMB J. V. FOIX

J. V. Foix ha estat, conjuntament amb Josep Carner, Carles Riba i Salvador Espriu, el darrer dels grans poetes catalans del segle XX. La qualitat de la poesia d'aquests autors és tan alta que es poden comparar amb els millors poetes europeus d'aquest segle sense desmerèixer gens. Cosa curiosa perquè la nostra cultura s'ha desenvolupat anormalment durant tot aquest segle i si bé els nostres novellistes, assagistes, filòsofs, dramaturgs, etc. no tenen el nivell dels principals escriptors europeus, això no passa quan fem una valoració a nivell poètic.

Aquests dies, en preparar un petit homenatge a la memòria de l'extraordinari poeta que ha estat J. V. Foix, traspasat, com tothom sap, el dia següent d'haver acomplert 94 anys, he cregut que podria ser interessant de rememorar una entrevista que en Víctor Valls i jo vam mantenir amb el poeta el novembre del 1983, quan ell celebrava el seu norantè aniversari. Aquesta entrevista es va publicar a l'extraordinari de Nadal de «Forja» d'aquell any.

Crec que aquella va ser l'única entrevista que s'ha publicat d'ell en la premsa castellarenca. Avui, després de pensar-m'ho una mica, he cregut més adient no tornar a reproduir íntegrament aquella conversa, sinó explicar més aviat un seguit d'opinions i sensacions que vàrem tenir amb el poeta i que l'entrevista esmentada no va recollir perquè la nostra intenció en aquells moments era una altra...

Quan vam arribar a casa d'en Foix, un pis del carrer de Setantí del barri de Gràcia, el primer que ens va sobtar va ser el gran nombre d'escales que vam haver de pujar. En efecte, el pis era bastant vell i no tenia ascensor, això vol dir que el nostre poeta, aleshores amb 90 anys, pujava i baixava la norantena d'esglaons sense perdre mai l'alè. Cosa digna d'admirar a la seva edat.

Ens va rebre la seva minyona, una dona menuda i seriosa, un xic vella, de parla castellana, que després vam saber que es deia Gaudiosa. Ens va fer passar al menjador i ens va dir que el poeta s'estava acabant de vestir i que de seguida ens atendria. El menjador era petit i no hi havia gaires llibres. Ens va cridar l'atenció un gran tapís de Miró penjat a la paret així com un quadre d'aquest mateix artista amb un marc molt vell. La resta de pintures del menjador eren d'estils més variats. Recordo que en Víctor i jo de seguida vam mirar on podríem endollar la cassette per enregistrar l'entrevista. Mentre fèiem les nostres càbales, va aparèixer el poeta pulcrament vestit amb tratjo i armilla i amb una corbata amb un nus tan gros que em va semblar antiquat. Li vam preguntar on podríem endollar la nostra cassette i en Foix, rabent, ens va dir que enlloc perquè ell no era partidari de concedir entrevistes, i no volia que ningú no el retratés ni li gravés la veu perquè era conscient que el seu rostre i la seva veu ja no

eren les de jove, i no volia que fos aquesta imatge actual la que perseverés. No cal dir que la nostra sorpresa va ser majúscula perquè si bé ens havien dit que era una mica esquerp amb els desconeguts, no pensàvem que reaccionaria amb el mal geni que ho va fer. Posteriorment, com tothom sap, va canviar de parer, però és curiós que tots els reportatges que han passat aquests dies per televisió arran de la seva mort són bastant posteriors al novembre del 83. Solen ser reportatges de l'any 84, 85 i 86.

Li vàrem dir que nosaltres simplement volíem parlar amb ell perquè ens atreia moltíssim la seva obra i que en tot cas prendríem les notes a mà i que abans de publicar la nostra entrevista la hi ensenyariem. Ens va mostrar el seu consentiment i es va asseure a la seva butaca de color blanc. Ens va dir que ens hi acostéssim perquè sordejaven una mica i a més havia perdut força visió dels ulls, la qual cosa li impedia de poder llegir. Tanmateix va mostrar la seva simpatia davant dels exemplars de «Forja» i «Plaça Vella» que li vam mostrar i on hi havia uns articles que jo mateix havia escrit amb motiu del seu norantè aniversari. Ens va lloar els anys seguits de continuïtat de «Forja» i també la seva satisfacció pel fet que a «Plaça Vella» haguéssim reproduït íntegrament la seva importantíssima «Lletra a Clara Sorbós».

Vam començar a parlar de la seva obra, en especial dels setanta sonets de *Sol, i de dol*. Jo li vaig confessar que la primera vegada que els havia llegit no havia entès res, però que aquell mateix any havia assistit a un curs de poesia catalana del segle xx, a la Universitat de Barcelona, a càrrec de la professora Roca Cabré, i que ens vam passar tres mesos parlant només d'aquell llibre i que aleshores, després de tant de temps d'esforç i reflexió, l'havia arribat a comprendre. Ens va manifestar la seva sorpresa davant d'aquell fet perquè no coneixia la professora de qui li parlava. I aleshores va ser quan ens va començar a explicar la seva poètica, que després hem pogut anar completant en entrevistes a ràdio, diaris i llibres que s'han anat publicant amb un degoteig constant fins el dia del seu traspàs.

Ens va dir que l'estil de *Sol, i de dol* i de *Les irreals Omegues* eren bàsics per a ell i que hi havia una recerca de tipus filosòfic i intimista. El que volia era donar una resposta al fet de perquè havia nascut en un lloc, en una família, en una religió, en una cultura, en una llengua determinada i no en una altra. Ho atribuïa a l'atzar i d'aquí la importància d'aquesta idea en la seva poètica. Tanmateix si havia nascut en un lloc i un temps molt concret no li quedava cap més remei que acceptar-ho i intentar viure intensament cada un dels instants de la seva vida. La vida, ens deia, està feta d'instants importants que l'home ha de saber copsar i gaudir-ne intensament perquè sovint no es tornen a repetir.

Ens va dir que moltes vegades el venen a veure joves poetes que comencen i també alguns alumnes d'escoles de Barcelona i li pregunten sobre la seva obra. Ell sempre els contesta que per entendre la seva poesia el primer que han de fer és llegir-la. I pels joves poetes que comencen, els recomana que si volen ser autèntics poetes facin tres coses: «Llegir, llegir i llegir. Estudiar, estudiar i estudiar. Caminar, caminar i caminar.» És a dir cal llegir i estudiar molt per a ser un bon poeta i també caminar, o sigui contemplar el país, la natura, l'home...

També li vam preguntar quin record guardava dels seus anys de joventut i ens va començar a parlar dels artistes surrealistes i dels poetes contemporanis amics seus. Parlant de Miró i Dalí ens va explicar que les seves primeres exposicions a Barcelona, a Can Dalmau, les havia presentat ell mateix davant de poquíssima gent. Aquests pintors aleshores pràcticament no venien ni un quadre perquè segons ell els catalans —i els barcelonins— en general, reaccionen sempre contra tot allò que signifiqui un afany d'innovació i d'investigació, siguin de l'ordre que siguin. Són, en el fons —deia ell—, uns rutinaris.

J. V. Foix és autor d'una obra molt densa i complexa que admet moltes interpretacions. La conversa que vam mantenir-hi també ho va ser però jo recordo que em va impressionar molt la seva profunda catalanitat. Ens va confessar la seva preocupació pel futur de la nostra pàtria perquè segons ell els catalans no tenim consciència nacional. Deia, per començar, que tots els matrimonis havien de tenir com a mínim tres fills si volien que la piràmide demogràfica no trontollés. A més ens va explicar l'exemple de patriotisme que va observar en una família de polonesos durant la primera guerra mundial. El pare, quan acabaven de dinar i sopar, explicava als seus fills la llengua i la història del seu país per tal que aquesta es perpetués. Aquesta consciència patriòtica no hi és a Catalunya.

Ens va explicar que quan ell tenia vuit anys compartia una guardiola amb uns amics i en ella hi anaven posant cinc cèntims per cada mot que diguessin malament en català. Posteriorment va ser un dels fundadors d'Acció Catalana. No perseguien la creació d'un partit polític perquè, se-

gons Foix, un poeta ha de ser poeta i no polític. La creació d'aquell moviment va ser un acte de patriotisme perquè per ser-ne membre s'havien de complir quatre premisses inexcusables: la primera era la necessitat d'escriure i parlar en català; la segona, estar subscrit a un diari en llengua catalana; la tercera, fer-se la propaganda personal, comercial o industrial en català i la quarta, portar els fills a una escola catalana, i si no n'hi havia, calia que els pares es juntessin per crear-ne una. Com veieu tot un programa de la més rigorosa actualitat...

Recordo que li vam preguntar l'opinió sobre un dels seus versos més famosos: «M'exalta el nou i m'enamora el vell», i ens va dir que era molt fàcil d'entendre: l'home s'ha d'interessar per tot el que ha estat creat, tant per les coses antigues i clàssiques com per les més noves i actuals. Res del que té qualitat no s'ha de despreciar. Sigui de l'època que sigui. Aquesta idea Foix l'ha practicada sempre perquè quan ens encarem amb la seva obra la primera cosa que ens crida l'atenció és la seva llengua. La singular barreja d'arcaïsmes lèxics, de llenguatge del segle XV, amb unes idees, unes imatges i uns conceptes de la més rigorosa actualitat.

Una setmana justa després, i tal com ens ho havia demanat, vaig tornar per segona vegada a visitar el poeta per tal que veiés la nostra entrevista. El gest el va sorprendre gratament i només va haver una cosa que ens va fer canviar: al començament de l'entrevista, parlant d'ell, l'anomenàvem «Josep Vicenç» Foix i Mas. Ens ho va retreure ràpidament: «Això traieu-ho perquè no m'agrada gens. "Josep Vicenç" és el nom de l'industrial. Jo, com a poeta, em dic J. V. Foix.» No cal dir que així ho vàrem fer...

Un poeta és important quan admet múltiples lectures i quan a mesura que el rellegeixes amb els anys, el poeta no s'esgota sinó que ofereix noves interpretacions. Foix és un d'aquests poetes, d'ell i de la seva obra se'n podria estar parlant hores i hores. J. V. Foix ha adquirit ja, doncs, la categoria d'un clàssic.

JOSEP RAMON RECORDÀ

Castellar, Novembre, 1983 - Febrer, 1987

«ESCOMBRO PER LA PÀTRIA, SENYOR...»

Sense excepció, la premsa propaga aquests dies un mot: *EXIGÈNCIA*, com si fos una divisa comuna. Davanters o saguers, els catalans sembla que s'hagin posat d'acord per inscriure aquestes nou lletres de l'alfabet a la bandera, i arriben a creure que al moment del Fet no hi haurà cap ciutadà minimalista o maximalista que no dugui al trau una insígnia amb el mateix mot.

Tenim la sensació, pel to dels articles que publica la premsa solvent, ciutadana i comarcal, pel tema de les converses més freqüents entre pagesos i ciutadans, que el Catalanisme, en la seva accepció genèrica, ultra ésser una política, passa a ésser, per la voluntat dels millors, una moral.

En pocs dies, en diaris catalans de matís divers hem llegit profusament els mots *competència*, *solvència*, *responsabilitat* i llurs homònims i equivalents en articles dedicats a parlar de l'«endemà de la implantació de l'Estatut». Uns i altres, tradicionalistes o futuristes, convenen a acceptar com una realitat la conversió en corpori i tangible, el dia mateix de la implantació de l'Estatut com a assaig de règim autònom, del mite d'una transformació social i ètica dels catalans.

Arribem a tenir la il·lusió que, àdhuc individualment, farem tots *una altra cara*, com les noies enamorades. I que, col·lectivament, ens tornarem tots «més competents», «més solvents», «més responsables», més *EXIGENTS*. Puix que aquest és el mot: *exigents*. S'haurà acabat l'orgia sentimental que ens feia ésser a tots coristes d'un mateix orfeó gemegaire. S'haurà acabat d'ésser condescents amb tanta d'incompetència.

Per amor de la Pàtria...

A l'hora de bastir de nou el nostre edifici ens caldrà ésser durs amb nosaltres mateixos i amb els altres. Haurem de tenir sempre present que, d'una part de les adversitats que cauran damunt nostre, ja no en podrem fer responsables ningú més sinó a nosaltres; que en alguns aspectes de la vida ciutadana i nacional la nostra responsabilitat serà absoluta.

Aquesta decisió, aquesta lluita contra la incompetència, aquesta exigència envers nosaltres mateixos i envers els possibles pertorbadors de la tasca de reconstrucció (que potser sortiran dels nostres mateixos rengles) seran principalment corporatives. No ens referim precisament, tot i ésser-hi compreses, a les corporacions oficials, ans bé a les professionals. No ens referim, tampoc a pressions patriòtico-sentimentals, per tal com el millor patriota serà, d'ara endavant, aquell qui en l'ordre de la seva activitat professional, intel·lectual o tècnica, realitzarà bé la seva obra. Com en els temps d'En Prat de la Riba, Catalanisme voldrà dir amor a l'obra ben deixada.

La iniciativa corporativa, des del punt de vista de la regeneració social i ètica de Catalunya, suposarà la desqualificació, dins de cada organització professional, dels incapaços. Els veritables adversaris, en l'hora de la seva reivindicació, seran els mals arquitectes, els mals metges, els mals professors, els mals paletes, els mals periodistes, els mals enllustrabotes, els mals advocats, els mals teixidors, els mals buròcrates, els mals xofers, els mals artistes, els mals hostalers, etc., etc.

L'obra ben feta per amor de Catalunya: heus ací el lema del català nou. No pas escuts de Catalunya plantats a les façanes d'una casa per a dissimular la indigència de l'arquitecte que l'ha projectada, ans la casa realitzada tenint en compte les exigències de l'urbanisme nou, de l'estil i de la dignitat de l'ofici. No pas músics que es facin aplaudir amb himnes al porró o a l'espandinya, ans que universalitzin amb llurs produccions el nom i l'esperit de la terra. Ni advocats que ensarronin les masses amb oratòria municipal. Ni metges que obrin llurs policlíniques com un pirata preparava els paranys. Ni versificadors neulits o de mala jeia.

El vell patriota ha callat fins ara i ha sacrificat el seu idealisme per amor de la solidaritat. El nou s'ajustarà amb aquells qui acceptaran aquesta versió del patriotisme, a la vegada local i universal, profundament humà.

Us plau conèixer un fet? Uns nostres companys es van meravellar, en terres de Baviera, de l'extremada, gairebé inconcebible, pulcritud amb què un veí escombrava la vorera d'un edifici. «Amb el mateix endreç amb què un joier treu la pols dels aparadors...», diuen els nostres amics. Tan exagerada era, als ulls dels nostres compatriotes, aquella delicadesa d'escombrador, que no van saber resistir la temptació de preguntar-li per què escombrava amb tanta de solemnitat.

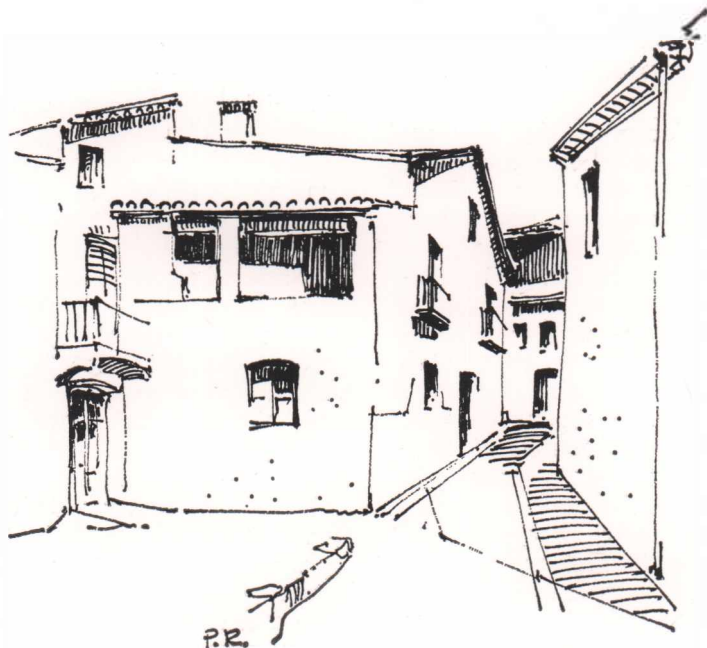
—Escombro per la pàtria, senyor...

Ens cal un exemple de més vivor?

J. V. FOIX
(Article aparegut al diari «La Publicitat»,
el 2-IX-1932)

BREU ITINERARI PER L'ARQUITECTURA DE CASTELLAR

Quina Arquitectura podem veure a Castellar?, es preguntarà algú. I val la pena aclarir que no anem a «veure» Arquitectura, sinó que plantegem un itinerari «per l'arquitectura», perquè realment es tracta que hi entrem, la sentim, la trepitgem i l'olorem, «...anar a fer un tomb pels carrers/mudat amb els cinc sentits...», com diu la cançó; es tracta de viure l'arquitectura. Perquè parlar d'arquitectura és parlar de pedres, sí, però pedres vives; massa sovint l'Arquitectura, en majúscula, l'arquitectura monumental, vistosa o, fins i tot, estafolària, l'arquitectura antiga, l'arquitectura de guia Michelin, queda reduïda a això: un munt de pedres. Parlar d'arquitectura és parlar d'aquells elements, nous o vells, d'obra, de pedra o vegetals, que conformen el nostre espai de viure, de treball i d'esbarjo. Parlar d'arquitectura és parlar d'un patrimoni nostre, és parlar de les nostres arrels i de la nostra identitat com a poble.

Potser aquestes paraules serveixin d'introducció a aquest recorregut que pretén, des de la seva simplicitat, ser un camí per la descoberta individual del nostre poble i la seva arquitectura.

Si parlar d'arquitectura és parlar d'identitat, no hi ha dubte que l'edifici més representatiu del nostre poble és l'Església Parroquial de Sant Esteve. És un edifici de grans dimensions, evidentment desproporcionat, molt vistós des de migdia-ponent; recomanem la seva contemplació des del final del carrer de les Bassetes. L'estil és un neogòtic afrancesat dins del moviment romàntic neomedievalista pre-Modernista i és obra de l'arqui-

tecte Joan Martorell Montells (1833-1906) que en fou el capdavanter.

Seguint a partir d'ací l'itinerari comencem pel carrer Major, un dels «llocs» més representatius. Malgrat el desplaçament del poble cap a llevant, segueix essent el centre comercial i administratiu, encapçalat, aquest, per l'Ajuntament, ubicat en un edifici del 1901 de façana profusament decorada, molt eclèctica, però evidentment vistosa i adequada a la seva funció representativa. És un exemple d'arquitectura viva on conviuen elements antics i moderns sense produir dissonàncies importants i reflectint, en tot cas, la dinàmica pròpia derivada de la seva funció comercial. És de destacar alguns interiors i/o exteriors especialment entranyables —casa Bernadet, casa Montserrat, La Catalana, Pascuet...— i és d'agrair el respecte a l'arquitectura existent en noves intervencions —joieria Aymerich, La Baixada...—, així com les reformes efectuades en algunes vivendes.

Seguint per la baixada podem aprofitar per fer una darrera ullada als Safareigs abans no acabin de perdre del tot el seu encant d'espai obert, com una porxada, i es converteixin en unes anodines oficines de jutjat. Al capdavall d'aquesta, l'elecció és clara: cap al carrer de Francesc Layret, on una arquitectura anònima de gran correcció i uns arbres ben col·locats defineixen un dels espais de relació més agradables del poble; cal aprendre la lliçó i veure que no calen edificacions espectaculars, ni folklorismes. A més, el tractament de les voreres és, era, perquè els parterres han anat desapareixent, un model de com introduir l'arbrat en el disseny del carrer.

Més avall arribarem a la carretera de Sabadell on els plàtans descomunals defineixen i configuren un espai urbà de construcció desigual i desordenada. Carretera avall, després dels Pedrissos, trobarem dos exemples ben diferents d'arquitectura industrial: Can Turuguet, molt malmès, amb tot el regust modernista, i la fàbrica nova de Can Tolrà, una arquitectura industrial de qualitat.

Davant de la gasolinera les cases del Pla: un carrer de cases angleses, com en diuen a Sabadell, típic eixample del segle XIX, és el carrer de Sant Jaume. A banda i banda d'aquest, dues actuacions urbanístiques importants que configuren alguns dels millors espais urbans de Castellar: l'Avinguda Josep M.ª Valls (1950), obra social de l'empresa Tolrà, una de les intervencions puntuals més reeixida, amb una arquitectura de gran dignitat atribuïble, diuen, al gran arquitecte Rubió i Tudurí (1891-1981), i, a la banda sud, la segona fase de vivendes de la mateixa empresa, remarcant, entre elles, el carrer Carles-Tolrà. Més a ponent, la xemeneia de Can Barba, com a fita representativa de la industrialització del poble i a baix, prop del riu, davant del Pont Vell, els magnífics horts de Can Tolrà amb els seus murs de pedra escalonats, el canal, escales i desnivells, tot plegat amb un joc arquitectònic encisador i mostrant com poden quedar d'arrelats els elements artificials si es disposen amb naturalitat i usant els materials adequats amb la seva lògica constructiva.

Altra vegada dins del poble passarem per la Capella de la Mare de Déu de Montserrat (finals del XIX), atribuïble a Emili Sala i Cortés, arquitecte (1842-1920), on destaca la seva façana mo-

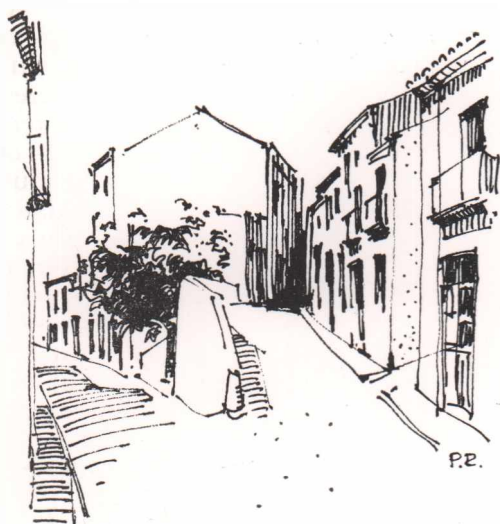
numental, el portal enreixat flanquejat per dos elements molt massissos que suporten la gran arcada i, al damunt de tot, la singular i carregada espadanya, tot plegat amb una barreja d'elements clàssics en la decoració.

El Passeig, la gran via d'entrada al poble, té tot l'aire d'una gran avinguda. És ideal per passejar-hi i, alhora, contemplar les façanes on descobrirem molts detalls, generalment de caire modernista. Val la pena contemplar els darreres, des del carrer Clavé, on, en algunes cases, el tema de les galeries està resolt, com en altres llocs del poble, amb una doble façana, una mena de mur-cortina, amb unes arcades de mig punt i uns pilars rodons que posen en evidència la lleugeresa i delicadesa de l'arquitectura popular enfront de les actuacions «d'estil rústic», tan freqüents, per desgràcia, a tot arreu, que són grolleres, matusseres i demostren un total desconeixement i una manca de respecte vers la nostra tradició arquitectònica i el nostre patrimoni. Tot plegat amorosit pels arbres de les eixides i presidit pel bonic molí de vent que, mut de la seva cantarella, contempla com el seu humil company del davant, el de la placeta, continua girant per donar testimoni d'un passat viu i arrelat. Aquesta placeta, molt ben resolta, demostra com la creació d'un espai agradable i útil no passa necessàriament per una inversió costosa.

Al carrer Mestre Ros, en direcció al Passeig, trobarem unes cases de construcció senzilla, però amb uns esgrafiats a la façana que val la pena contemplar.

Si tenim ganes de caminar i ens trobem en una tarda solellada de tardor val la pena arribar-se al cementiri i contemplar el conjunt del poble, al peu del Puig de la Creu i amb la silueta de La Mola al fons. També hi descobrirem una imatge global, perduts per la llunyania els detalls que fins ara havíem anat contemplant, que ens parlarà del desenvolupament del poble al llarg del temps. La porta del cementiri (1916), modernista, formada per dues torres tronco-piramidals amb una simetria accentuada pels xiprers que voregen l'avinguda central, és obra de l'arquitecte Antoni de Falguera i Sivilla (1876-1945) que fou arquitecte municipal de Castellar i col·laborador amb J. Puig i Cadafalch i Josep Goday en l'obra bàsica *L'Arquitectura Romànica a Catalunya* (1909-1918).

Iniciant la carretera de Sentmenat, espai de característiques similars al Passeig, podrem gaudir del Modernisme en tot el seu esplendor en la casa Miralles (1908-1910), potser l'exemple més característic d'aquest moviment a casa nostra. La composició de la façana té un regust àrab però amb una interpretació molt personal, amb dues grans obertures rodones que són només una referència als arcs de ferradura típicament àrabs. També, si ens arribem al xamfrà dels carrers Colom i Torras tenim un altre exemple d'aquest estil, aquest cop amb una façana lateral digna de contemplar per la seva composició atrevida i equilibrada. Al capdavant del carrer Torras l'antiga farmàcia del senyor Alguer ens ofereix una façana bellament decorada, potser una de les millors del poble, de la que, per causa d'una de les freqüents amputacions practicades a les cases velles, només en resta sencera la part del pis.

La carretera de Sentmenat, a partir de la plaça Major se'ns ofereix amb tot el seu encant, reafirmada per les dues fileres de plàtans i flanquejada per edificis interessants: El Col·legi de les Germanes Dominiques (1892), d'Emili Sala i Cortés, majestuós, amb un magnífic porxo a ponent i en el que són de lamentar actuacions poc respectuoses amb la seva qualitat arquitectònica. La Torre Balada, magnífic exemple de l'arquitectura residencial de primers de segle. El grup de cases 102, 104 i 106, formant una unitat compositiva, amb una façana lateral carregada d'esgrafiats i que soluciona amb gran habilitat la cantonada d'angle obtús amb el carrer Santiago Rusiñol; les cases 108 i 110 i, sobretot, la plaça Albert, deliciosa, que ens ve a refermar en el comentari que hem aplicat a la del Molí de Vent.

Travessant la carretera de Sentmenat i saltant pel bosc d'En Gepàs ens apropem al casc antic. Al darrera mateix del bosquet trobarem un espectacle desolador: les feixes pacientment aixecades en altre temps i unes oliveres centenàries, tot plegat resultat de l'esforç de moltes generacions i configurant una arquitectura del paisatge particularment bella, ha sucumbit sota les màquines que, a més, han deixat rera seu una desfeta vergonyosa i un mal, com tants d'altres, irreparable. El casc antic està farcit de detalls arquitectònics i d'espais que val la pena saborejar i que en la vida quotidiana ens passen per alt: la unió, a dos nivells, dels carrers de Sant Miquel i de Caldes; del carrer de la Mina i el de Sant Miquel, un espai de forma irregular ple de recorreguts i visuals suggerents, els carrers de Les Roques, de la Soledat, de la Séquia, la plaça Vella, el carrer de Caldes, amb la seva imatge tranquil·la, de transició entre el paisatge urbà i el paisatge natural, voltat de coses i cases encisadores que ens parlen d'altres temps i, gairebé presidit per l'altiva casa Pifarrer, exemple d'imaginació d'inspiració modernista aplicada a l'arquitectura quotidiana. Podríem dir, en termes de pastisseria, que és la cireta que corona el pastís. La plaça del Mestre Gelonch, el carrer de Sant Iscle, conegut pel contrast desmesurat d'escala que es planteja entre ell i el campanar que, com a fita gegantina, li serveix de final; és un carrer que no va enlloc i mancat, per tant, de la vida pròpia de la funcionalitat. Els dipòsits del carrer Nou, testimoni d'oficis gairebé perduts a través d'una forma suggerent. Tot plegat, a més, amb el complement de petits patis privats, entrades, i tot un seguit de detalls que acaben de donar vida i mobilitat a l'espai arquitectònic. La manca d'una normativa adient i una mala interpretació de l'arquitectura popular estan posant en perill aquest casc antic amb actuacions poc respectuoses amb l'entorn i, massa sovint, d'un caire folklorista que res té a

veure amb la «nostra» arquitectura. Val la pena que, tot passejant, ho intentem descobrir.

Completant el recorregut pel carrer del Centre, les escales de cal Calet i la plaça Vella, on hi tenim el que —diuen— havia estat el primer Ajuntament de Castellar, amb un magnífic portal adovellat, segurament un dels testimonis més antics de la nostra arquitectura urbana, en un estat total d'abandó. Per fi la plaça Major, vertader centre del poble, buit grandios en la trama urbana delimitat per uns frontals de cases i uns horts fortament arrelats en el paisatge urbà. Espai que disfruta alhora de la visió urbana i del paisatge natural, amb la forta presència de l'altiu Puig de la Creu, sempre recolzant el nostre assentament urbà. Una adient urbanització és el que li manca a aquest espai —on cada nova intervenció, la darrera ha estat la col·locació dels bancs—, ens sorpren desagradablement, que ofereix moltes possibilitats però no acaba de trobar la seva identitat com a espai públic, de pas i de relació. La seva funcionalitat ha estat sempre massa sotmesa a la monumentalitat i a la voluntat de lluïment.

CLOENDA

L'arquitectura, aquesta arquitectura que conforma l'espai on ens desenvolupem, és una cosa viva, feta d'elements del passat que es barregen sense solució de continuïtat amb les noves aportacions que es produeixen cada dia. Que aquestes aportacions augmentin, si cal, la qualitat de l'espai dependrà de nosaltres.

Conèixer i estimar el nostre entorn físic és el primer pas per aconseguir una bona arquitectura. Una arquitectura que és patrimoni de tots.

PERE ROCA I ROUMENS

Febrer del 1987

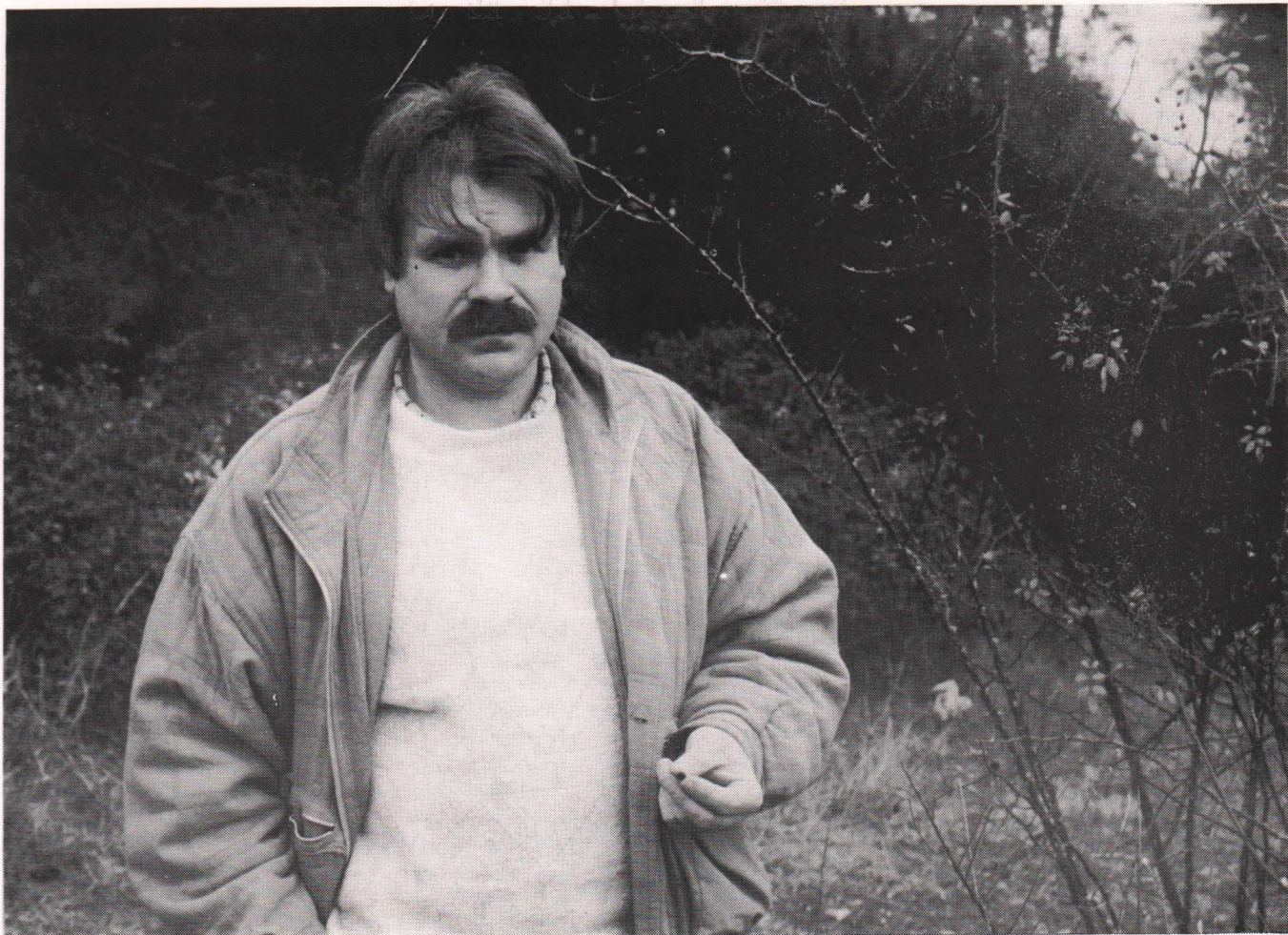

N A T U R E S

*Miquel Torrecilla, «Mil i una». Fragment. Oli sobre tela,
80×80 (1986)*

MIQUEL TORRECILLA I CAPELLAS (Sabadell, 1947)

S'inicià com a pintor seguint les ensenyances, entre d'altres, de Jaume Mercadé i Alfons Gubern. També estudià dibuix, pintura i escultura en diferents centres particulars.

El 1963 ingressà a l'Escola Massana on seguí cursos de Disseny Gràfic i obtingué diversos premis i matrícula especial. El 1968 es graduà en arts aplicades en l'especialitat de grafisme, activitat a la que s'hi dedica professionalment. Des del 1973 resideix a Castellar.

Ha realitzat varies exposicions individuals, amb gran èxit, totes a Barcelona.

En la seva obra caldria veure-hi no solament unes natures molt boniques i expressives, perfectament realitzades, sinó també altres coses. Com per exemple la demostració que la bellesa, l'art, no es troba només en els grans paisatges, sinó també en coses aparentment insignificants i humils com les pedres, els troncs dels arbres, les flors del bosc, els esbarzers, els fanals...

En Miquel Torrecilla en la seva pintura expressa l'emoció que l'amara quan és capaç d'unir en una tela el que li dicta la seva ment i el que arriba a materialitzar en un quadre. En la seva obra no oblida mai que l'art és forma i sentiment.

Una tècnica realista molt pacient, minuciosa i perfecta, un gran domini del dibuix, del color i de la llum, i una gran humilitat personal són qualitats que fan de Miquel Torrecilla un dels nostres artistes més singulars.

ENTREVISTA A MIQUEL TORRECILLA

Pintor d'espais oberts, de frondosa vegetació i de racons suggerents, en Miquel Torrecilla ens descobreix un món que fa seu mitjançant els seus olis.

I és que el món interior d'en Miquel Torrecilla va estretament lligat amb allò que pinta. És un intent constant per descobrir-nos fins l'últim secret dels seus propis sentiments. Intenta expressar en la seva obra total l'admiració que en ell desperta els més petits elements de la natura.

En la seva pintura aboca tota la sensibilitat que l'inspira, tots els principis que el mouen i tota la tècnica necessària, en un llenguatge propi que ens parla d'ell mateix.

—¿Què et va motivar a endinsar-te en el món de l'art?

—Més que res una necessitat innata que sempre he sentit. A casa meva no hi ha hagut mai cap artista. Bé, sí, un parent meu era músic i algun temps em va interessar aquest art, però no era un sentiment que em motivés suficientment perquè el que jo faig he de sentir-ho, per això vaig optar pel món de la pintura.

—¿Quin sentiment et mou a l'hora de pintar un quadre?

—La pintura per a mi és una aventura amb la qual m'identifico, és una cosa interior que no està condicionada a la part econòmica o social, és l'afirmació del meu propi «ego» envers jo mateix. La meua pintura és netament intimista; està moguda pel misteri que em provoca la mateixa vida: la llum inquietant que descobreixo en un indret fosc o la infinitat de plantes que conviuen entre elles en una perfecta harmonia. En definitiva, el sentiment d'intentar abastar quelcom per poder disfrutar entenent-ho.

—Has treballat altres estils a més del realisme?

—En el meu trajecte he passat per diferents èpoques quant a l'estil, he fet des d'impressionisme fins a informalisme i expressionisme, però sempre amb una motivació interior que es tradueix en una recerca constant. Quan aconseguixo plasmar en un quadre la idea que tenia abans de realitzar-la, aleshores sóc feliç perquè he aconseguit crear una harmonia perfecta entre els meus sentiments i la meua pintura, és a dir he arribat a la conjunció de pensament i de sensació.

—Parla'ns de la importància que té per a tu la tècnica en la teua obra.

—Intento donar solucions diferents als diferents quadres perquè com ja he dit, la pintura és per a mi una constant recerca. Utilitzo la tècnica com a instrument per materialitzar allò que sento. Quanta més tècnica hi hagi, major perfecció. En el moment que unim tècnica i inspiració creem art.

Totes les tècniques són maneres d'expressar els sentiments de cadascú o de materialitzar el que ha estat per a nosaltres un impacte que en un moment donat ens ha fet reaccionar.

—Què penses dels corrents pictòrics actuals?

—Els diferents estils o corrents d'avui no són sinó un mitjà que permet expressar-se unes persones que tenen el seu món estructurat d'una determinada manera.

Els diferents corrents i tendències que hi ha van lligades al moviment d'un país. És la fixació d'un cúmul de coses, d'una evolució de la societat que condiciona el fet artístic. I tots aquests corrents són molt vàlids com a canal de reafirmació de l'individu que segons on es trobi farà una cosa o una altra.

Així poder dir que està de moda una o altra tendència és difícil quan en els factors que ho determinen s'hi barregen molts elements. La mercaderia no configura la tendència d'un moment, aquesta és fruit i evolució de la mateixa societat en la que vivim.

L'obra d'en Miquel està centrada a les rodalies de Can Borrell, a Castellar. Coneixent les seves paraules i una mica de la seva persona entendrem molt millor la seva obra que ell defineix d'intimista. Jo diria que és una obra molt personal, terriblement sensible i humanitzada, de la que es desprenen tot un seguit de vivències que ens parlen de la senzillesa d'un home que ha abocat tota la seva lluita interior en una obra cada cop més suggerent.

MONTSERRAT CARRÉ

*Miquel Torrecilla, «Brodar de natura». Fragment. Oli
sobre tela, 100x81 (1986)*

MIQUEL TORRECILLA, L'ESSENCIALITAT DE LES PETITES COSES

Sempre recordo amb fruïció l'impacte que em va produir fa molts anys la lectura de *Le petit prince* d'Antoine de Saint-Exupéry. El considero un dels millors llibres que he llegit mai. En uns anys en què l'idealisme atreïa els adolescents d'arreu del món, la idea-consigna de Saint-Exupéry: «Només es veu bé amb el cor. L'essencial és invisible als ulls», ens colpia intensament.

Evoco aquests records perquè la visió de les naturales d'en Miquel Torrecilla em produeixen una sensació similar. Realment quan anem pel bosc no sabem copsar l'essència de la naturalesa. No ens adonem que les petites coses poden ser les fonamentals. La bellesa a vegades no es troba només en els paisatges vasts, en els pins aguerriats, en les masies delicades o en els camins que, com diu el poeta, qui sap on menen.

En Torrecilla ens diu en la seva obra que la bellesa està també en el sotabosc, en els fanals, en l'herbei, en l'aigua reflexiva d'un bassiol o fins i tot en un modest esbarzer. Tot això que nosaltres sovint no sabem veure perquè ens quedem només amb la façana de les coses. En les aparences.

En la seva obra ens parla de coses molt profundes i eternes alhora. Ens expressa l'emoció que sent quan veu que les plantes i les flors del bosc són capaces de barrejar-se lliurement en una convivència harmònica. Tothom accepta tothom. Ell és capaç de concentrar-se davant d'un fragment de la realitat, aparentment insignificant, i veure-hi tot un microcosmos en lluita. Quan aconsegueix conjuminar els sentiments i la raó, el que li dicta la seva ment i el que arriba a expressar en la seva obra, quan arriba a unir la raó i la folia, que diu el Poeta, aleshores ell se sent feliç i aconsegueix el gaudi d'aquest instant fugisser que pretén fer etern.

I tot aquest món és expressat amb un gran domini de la tècnica que fa que els seus quadres siguin la materialització de la natura tal com aquesta se'ns manifesta. El nostre pintor no oblidarà mai que l'art és forma i sentiment.

Una tècnica realista molt minuciosa i perfecta i una gran humilitat personal són qualitats que podem atorgar sens dubte a Miquel Torrecilla. La seva pintura, en suma, ens transmet una idea-força: per anar pel món no cal encimbellar-se ni inflar-se com un paó orgullós, sempre és preferible la humilitat de les petites coses perquè, en descriure-les, és tot un món d'idees i sentiments que entra en funcionament. I és que l'essencial és invisible als ulls.

JOSEP RAMON RECORDÀ

EN MIQUEL TORRECILLA, PINTOR

Per a un pintor, saber veure és sinònim de sentir. En Miquel Torrecilla és un vident il·luminat; sap veure i sentir, sap trobar el ritme de la vida en la natura humil. Quan tots anem pel món pendent de grans paraules, de grans esdeveniments i de grans horitzons, ell sap trobar l'esclat de la vida, fins i tot la seva folia a les herbes que trepitgem.

El paisatge que pinta en Miquel té arrels profundes en el temps; ja hi era abans que jo, que tu i que tots, ja hi era però no el sabíem veure; potser perquè cada paisatge espera el seu pintor i que el pintor sigui pel paisatge l'ànima.

Ell, que pateix fam de pintar, quan ho pot fer, viu una festa, hi copsa apassionadament tota la vibració que les herbes, les plantes, les soques, els rocs, les petites branques, les flors humils... posseeixen per si mateixes. Ell pinta tot un univers que ens és molt proper, com a bon artista ens el fa veure amb ulls nous i tot contemplant la seva obra, som convidats a la seva festa íntima.

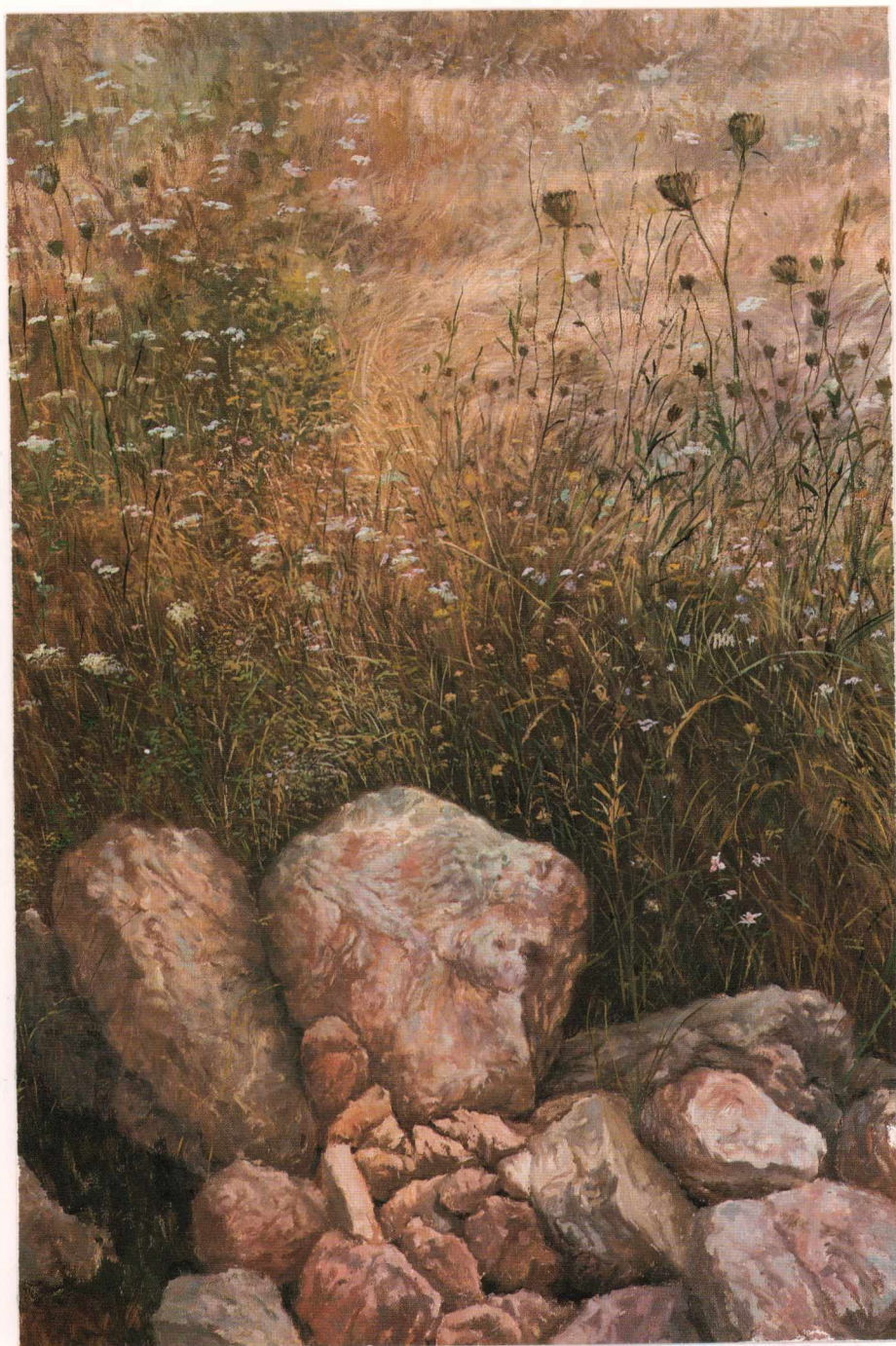
JOSEP COMES I BUSQUETS

Miquel Torrecilla, «Perles del bosc». Oli sobre tauler,
92x73 (1983)

Miquel Torrecilla, «Niu de pedres». Fragment. Oli sobre tela, 80×80 (1986)

A MIQUEL TORRECILLA, PINTOR DE ZARZAS,
HIERBAS Y FLORES

Miquel Torrecilla es un pintor, un artista cuyo análisis se centra en las cosas simples de la naturaleza, las hierbas, los troncos, las piedras; un pequeño microcosmos dentro del frondoso bosque de Can Borrell, su lugar habitual de trabajo. Deshecha, por lo tanto, los grandes espacios abiertos, es decir, cambia los inmensos paisajes pirenaicos por la humilde zarza. Es frecuente en nuestras rutas turísticas ver indicaciones acerca de los «paisajes pintorescos», yo creo que tras observar su pintura cualquier sendero desconocido debe merecer ese título. En resumen, a través de su examen riguroso plasmado en buenas composiciones pictóricas, lo insignificante, la pequeña brizna que pisamos o las flores que escasamente admiramos, las piedras anónimas, se convierten en objetos de arte.

Pero hay otras facetas importantes en su pintura. En algunos de sus cuadros, los que más me atraen, consigue dotar a la frondosa vegetación (de hierbas, zarzas y flores) de un movimiento armónico que supera sus raíces vegetales. Esto se debe, a mi entender, al buen dominio de la forma, color y luz que es la base de toda obra bien hecha. En estos cuadros Miquel proyecta lo mejor de su capacidad creadora y se encuentra su futuro.

Me impresiona e inquieta el color profundo, a base de verdes enigmáticos que cubren los árboles verticales y las piedras de buena parte de su obra, es un color penetrante como los fondos de los clásicos o los cielos tormentosos de TURNER. Me impresiona porque es lo más perceptible y aparente de su obra, lo que junto con el tema le da una misteriosa unidad, rota apenas por algunos lienzos. Me inquieta porque detrás adivino un mundo al que quizás estemos predestinados y no me atrae.

Me gusta por último la figura humana solitaria perdida en el microcosmos, junto al agua amiga. Es el vivo retrato de la humanidad actual.

Josep Gibert Clols

A veces, cuando el lenguaje hablado se bloquea, surge con gran fuerza ese otro lenguaje que es el del arte.

Conozco a Miquel desde hace años, pero apenas he cruzado unas palabras con él. Sin embargo, por su obra podría decir quién es este hombre callado, bueno, un poco renegón y obsesionado por la pintura.

Me he acercado a su obra con gran facilidad por haber compartido con él el maravilloso camino de Can Borrell y haber descubierto en él la vegetación invasora y exuberante, los impresionantes troncos caídos que cortan el paso, los hermosos charcos, los perros amigos.

Nos hemos sumergido en este camino hasta olvidar el azul del cielo, los atardeceres, el mar, los colores... Sólo el verde está allí presente.

Creo que Miquel, víctima del embrujo del camino, no podrá nunca más salir de él; por eso deseo que en ese camino encuentre el sentido de su vida y, lo que es lo mismo, de su obra.

PEPA BEOTAS

«POR» DE JORDI BERGOÑÓ

Joan Altarriba, Eduard Girbau i Jaume Clapés en uns moments de la representació de «Por»
(Fotos: Joan Elías)

POR

de Jordi Bergoñó

(Premi Josep M.ª de Sagarra 1973)

FITXA TÈCNICA

Interpretació:

Joan   Eduard Girbau
Pere   Jaume Clapés
Ton   Joan Altarriba

Música:

«Somniem»   Lluís Llach

Il·luminació i control de so:

Àngel Pastor i Ricard Altarriba

Escenografia:

Àngel Pastor i Jeroni Oller

Regidora:

Montse Ollé

Direcció:

Jeroni Oller

Estrena a Castellar:
18 de gener del 1987

L'AUTOR

Contemporani i desconegut en el camp del teatre fins a la concessió del Premi Josep M.ª de Sagarra, l'any 1973, defuig tot el que no és estrictament Teatre dient: «Escric el que a mi em sembla... No he fet vot de minoritari, ni d'experimental, ni d'independent, ni de comercial, ni de guanyar premis... Hauré de passar però per qualsevol d'aquestes coses i anar veient on pot ser l'error i on, el remei. I és possible que tot plegat tingui ben poc a veure amb el teatre.» (Jordi Bergoñó i Aroca, Barcelona, 17 de març de 1974.)

Tot parlant de l'obra i del perquè la va escriure, manifesta:

«La ignorància ens neutralitza, la por ens aixafa, qui se'n beneficia?...»

L'OBRA

«Tres escarcellers tancats en una presó, un dia qualsevol del seu penós i rutinari servei... Qui vigila qui? Hi ha alguna diferència substancial entre aquests guardians i els seus presoners? Què hi ha a l'altre cantó de la paret?... En el text de Bergoñó no importa tant dilucidar aquestes identifications com assistir a la degradació de l'home, aixafat per la por, enfront de la qual els uns es rebel·len amb seny i els altres es sacrifiquen en virtut de la retòrica i dels principis generals.

...La ceguesa de l'escarceller major, negant l'evidència de la catàstrofe, pot conduir al fet que, en determinades circumstàncies, tots els homes puguin tenir la seva llibertat empresonada.» (J. A. Benach, «El Correo Catalán», 17 de febrer de 1974).

Qualificada de terriblement pessimista per alguns i de derrotista per altres, jo he vist en aquesta obra un instrument de reflexió sobre com estem reaccionant enfront dels constants atacs (tant físics com psíquics), que rebem diàriament i que fomenten la nostra genuïna por al desconegut, al que passarà, etc... Molt rarament ens atrevim a trencar amb la rutina, amb el que sempre s'ha dit o fet... No ens atrevim, de fet, ni tan sols a SOMIAR per després ACTUAR en conseqüència...

Us proposem doncs de veure aquest «esdeveniment en un Acte» com un motiu de replantejament de la nostra actitud diària i no com una sentència de la inutilitat de tota lluita. (Això fóra donar cova als qui puguin estar procurant que no deixem de tenir por!...) (J. Oller/Esbart Teatral.)

UNA MICA DE LA MEVA EXPERIÈNCIA COM A DIRECTOR ESCÈNIC

Des que un bon dia de l'any 1979 vaig decidir-me a inscriure'm a un curset d'iniciació a la direcció escènica, organitzat a l'Institut de Teatre de Terrassa per en Pau Moner (actual director del «Centre Dramàtic del Vallès»), fins que vaig poder viure l'aventura de muntar una obra, van passar tan sols tres mesos. Era certament aventurat i arriscat, però les ganes de fer-ho i la convicció profunda de poder-ho fer hi eren i, com diuen, «la fe mou muntanyes»...

He de dir, però, que vaig tenir la immensa sort de comptar amb l'ajuda i assessorament d'una eminència com és en Fausto Carrillo Coda, professor de l'Institut de Teatre de Terrassa, per entrar de ple en la direcció d'una obra com «POR», amb només tres personatges en escena durant una hora i mitja.

«POR»: una obra plena de contingut i no per això mancada d'humor; una obra que va permetre a l'Esbart ser el primer grup que va trepitjar un dels escenaris del Centre Cultural de Terrassa, quan encara no s'havia inaugurat oficialment; una obra que l'Esbart ha reposat recentment (al cap de 7 anys) dins el marc de la «RODA DE TEATRE» i que tornarà a presentar a Castellar molt probablement a principis de maig.

Al costat d'en Fausto, vaig comprendre la importància d'una bona anàlisi del text a representar, d'un treball de taula (lectures al voltant d'una taula) com més exhaustives millor, fins a definir cadascun dels personatges (entonació, inflexió de la veu, motivació, intenció, actitud, pauses, silencis, etc...).

Encara que les lectures reiterades puguin semblar una pèrdua de temps, no ho són mai, i cal repetir-les incansablement fins que els actors sentin la necessitat de bellugar-se, de passar de viure mentalment el personatge a viure'l físicament... És llavors, només llavors, el moment de pujar dalt de l'escenari, amb el paper sinó sabut, almenys totalment desemmascarat...

Són els primers assaigs dalt de l'escenari, amb el paper a la mà, que el profà se sol imaginar com els únics assaigs. Res més lluny de la realitat! Es tracta tan sols d'un període de transició entre els dos treballs essencials: el d'apropament al personatge o lectiu, i el d'identificació de l'actor amb el seu personatge, que podríem anomenar configuratiu.

L'assaig «amb el paper a la mà» té la finalitat d'ajudar l'actor a situar-se en el nou medi —delimitat— que és l'escenari, i que el director aprofita per fer-se una composició general —concreta— de tot plegat (ambientació, personatges, ritme, etc.), i també per deixar anar la seva imaginació en base a les limitacions que veu (espai, equip tècnic, característiques i personalitat de cada actor...). És el moment de passar de la idea a l'acció. Són els primers esbossos del pintor, traçant les línies mestres del que acabarà essent el quadre.

Després ve el treball configuratiu, és a dir el de construcció de cada personatge i, conseqüentment, de l'obra, escena rera escena, recomençant sempre des del principi i avançant pas a pas, rèplica a rèplica, no dubtant d'interrompre tantes vegades com calgui els actors i replantejar-se constantment el que es va donar per bo el dia anterior. És el treball de creació per excel·lència, comparable al de l'escultor, que no para de retocar el seu moldejat fins a obtenir el que vol o, com no, quelcom que s'hi assembla i el convenci.

Aquesta és possiblement la part més dura i ingrata de totes, que posa constantment a prova la resistència de l'actor, la seva capacitat d'adaptació a noves directrius i suggeriments i d'abstracció davant de factors adversos, aliens a l'obra encara que moltes vegades perfectament tangibles, com el fred, la son o l'encostipat...

Amb tot, cal aconseguir el ritme adequat a cada moment, la màxima coherència de tots els elements (escenografia, to, actitud, moviment, música, etc.) i també una harmonia general per captar l'atenció de l'espectador d'una forma subjectiva, seduint-lo i ajudant-lo a desconnectar-se del seu món, dels seus problemes, de la seva cadira, de les males condicions en què —massa vegades— està condemnat a veure l'obra...

Si tot això s'aconsegueix, l'èxit és gairebé segur; al marge del tema plantejat per l'autor mitjançant la seva obra, i amb el que hom pot estar més o menys d'acord, hi ha d'haver sempre aquella flaire de treball ben fet, que no sol escapar mai a ningú, i que sempre és responsabilitat del director, o de l'ull exterior, com l'anomenen a França per salvar el perjudici que fa que s'associï la paraula «director» amb la de «dictador». Ja ho veieu: la política té conseqüències insospitades...

JERONI OLLER I RAMONEDA

SOBRE EL CENTRE DRAMÀTIC DEL VALLÈS

Des de l'any 1974 existeix a Terrassa el Centre del Vallès de l'Institut del Teatre, creat per un acord entre la Diputació de Barcelona i l'Ajuntament de Terrassa.

Concebut en un principi com a simple delegació de l'Escola Superior d'Arts Dramàtiques, el Centre es va plantejar ben aviat la necessitat de desenvolupar la seva activitat en un triple front:

- a) l'ensenyament teatral.
- b) la producció d'espectacles.
- c) la dinamització cultural en el seu entorn a través del teatre.

Fins ara la producció d'espectacles s'havia portat a terme a través de la Companyia «El Globus», vinculada al Centre des de la creació d'aquest. Fa gairebé dos anys, la Generalitat de Catalunya es plantejava, en un «Document de política teatral», la creació de centres dramàtics fora de Barcelona, com a «unitats de producció, animació i pedagogia que garanteixin una distribució territorial equilibrada de l'activitat teatral en el sector públic», a partir de la potenciació dels centres del Vallès i d'Osona de l'Institut del Teatre, i en col·laboració amb els respectius Ajuntaments.

Fruit de tot plegat són les converses que actualment encara duen a terme la Generalitat de Catalunya, que es responsabilitzaria del finançament, la Diputació de Barcelona, que aportaria l'infraestructura de l'Institut del Teatre, i els Ajuntaments de Terrassa i Sabadell que posarien els locals per a la institucionalització del Centre Dramàtic del Vallès com a centre públic de producció d'espectacles.

A les acaballes de l'any 86 es presentava, primer a Terrassa i després a Sabadell, l'espectacle «El càntir trencat», de Heinrich von Kluge, primera producció del Centre Dramàtic del Vallès.

Parlant amb Pau Monterde, director de la posada en escena i de l'Institut del Teatre del Vallès i Cap del Centre Dramàtic del Vallès, ens deia que

es concebeix el Centre Dramàtic del Vallès com un teatre públic estructurat sobre quatre punts:

1. Una companyia professional amb una mínima estabilitat, com seguretat social i assatjos pagats, per exemple, formada amb professionals disposats a una experiència de treball rigorós, que incorpori els graduats de l'Institut del Teatre i que reculli la trajectòria i l'experiència d'«El Globus», millorant-ne les condicions de treball i els resultats.

2. Un repertori concebut a partir de la idea que el teatre és una «crònica abreujada de la seva època», format per clàssics universals, autors contemporanis estrangers i autors catalans clàssics o contemporanis, amb una exigència estètica que permeti arribar a la majoria de la població, tant aquella que va sovint a teatre com aquella que només hi va de tant en tant.

3. Un territori sobre el qual el Centre projecta la seva activitat, amb un públic potencial divers, però que no vol dir quedar tancat dins del nostre marc comarcal sinó que des d'aquí es vol arribar no solament a Barcelona sinó també a tot el país: a les ciutats grans, a les mitjanes i que per raons econòmiques no entren en la dinàmica de mercat i mitjançant acords institucionals s'hi podria arribar un mínim de dos cops a l'any, en uns teatres que molt sovint caldrà dotar de condicions i amb uns circuits d'actuació que caldrà crear; i a aquelles localitats més petites on amb espectacles que es poguessin fer a l'aire lliure s'hi pogués anar un cop a l'any.

4. Una política de públic, per portar al teatre aquells que ara no hi van, amb iniciatives diverses (abonaments, grups organitzats, corresponsals a cada localitat), amb l'objectiu d'aconseguir sales plenes al cent per cent, creant ambient a la localitat tant abans com després de les representacions per mitjà de debats, accions al carrer, conferències, publicitat diferenciada, etc., sobre la temàtica de l'obra, l'autor o el teatre en general o en particular.

VICENÇ ALTIMIRA

TOMÀS GARCÉS, ENTRE LA PRECISIÓ I LA MÀGIA

En disposar-me a escriure aquesta nota sobre Tomàs Garcés, m'ha vingut a la memòria un pasatge del llibre de Walter Pater, *El Renaixement*, en què, tot referint-se a Botticelli en contraposició a Michelangelo i Leonardo, diu: «Però, a més d'aquests homes insignes, hi ha un cert nombre d'artistes que posseeixen una facultat ben definida i personal, per la qual ens comuniquen una qualitat peculiar de gaudi que no ens és possible de copsar enlloc més.» És a dir, un tret distintiu que els fa de seguida reconeixibles a aquells que d'una manera o altra experimenten una sensibilitat afí.

En aquest sentit, qui més qui menys, tots devem tenir la nostra petita constel·lació puntejada per un estol de creadors, distants en el temps i l'espai, però concordants pel que fa a l'aportació d'aquesta «qualitat peculiar de gaudi», d'aquesta atraient nota distintiva: en el meu cas, Tomàs Garcés constitueix un dels extrems d'aquesta constel·lació en la qual també hi figuren personatges tan diversos com els músics Henry Purcell, Erik Satie o Frederic Mompou, l'escultor Brancusi, el pintor Balthus o el poeta Marià Manent. El peculiar segell de cada un d'aquestes creadors, el trobem present en tota la seva obra, i aquest és, precisament, una de les seves característiques més definitòries: tot el que han fet, artísticament parlant, duu l'empremta del seu segell inconfusible. En aquest sentit, l'interès que ha suscitat en mi l'obra de Tomàs Garcés no sols es dirigeix cap a la seva poesia (un harmoniós conjunt d'onze llibres recentment aplegats en un sol volum), sinó que abraça un ampli ventall: des del conjunt de notes proemials amb què encapçala la majoria dels seus reculls (penso en els pròlegs de *Vint cançons*, *Paradis*, *El caçador* i *La nit de sant Joan*) a les seves traduccions de poemes gallecs i italians, passant per les sempre afinades reflexions crítiques sobre el Poliziano, Carlyle i Chesterton, o bé les referents als seus entranyables Salvat-Papasseit i Josep Sebastià Pons.

El fet és que quan Tomàs Garcés, silenciosament, acabava de complir vuitanta-tres anys, va voler obsequiar-nos, des del seu retir aparent, amb un nou llibre: *El temps que fuig*. Els seus últims textos originals eren, si mal no recordo, *Plec de poemes* (1971) i *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits* (1972). Després havien aparegut un parell d'antologies, però res no ens feia preveure que durant aquells últims anys el poeta havia estat treballant en un nou llibre: un dietari irregular, unes memòries fragmentàries que, en principi, en un típic salt analògic de l'autor, s'havien d'intitular *El rellotge de Berna*, però que han acabat dien-se *El temps que fuig*, perquè aquell títol inicial, per bé que suggerent, resultava imprecís i restrictiu, i a Tomàs Garcés, abans que res, li agrada conjurar una màxima precisió, l'assoliment d'unes dades concretes i palpables, ni que sigui en el record o el somni... Per a Garcés, però, es tracta d'una precisió que no ha estat mai incompatible amb la màgia del poema (així ho demostra l'excel·lent anàlisi d'uns poemes de Maeterlinck o en el fragment final sobre el *haikú*, la *tanka* i la *shedoka*), ni amb el món de l'inconscient (un dels temes recurrents del llibre és la transcripció detallada de somnis), ni amb el ritme de la llengua (constants anàlisis de mots que no apareixen en el Fabra) ni amb el cant dels ocells (assaigs de transcripció d'alguns cants), ni amb qualsevol descripció minuciosa dels seus reiterats passeigs pels voltants de La Selva de Mar, fragments que per si sols ja constituïrien un bell recull de poemes en prosa, de confessions de vianant...

Per tot això, doncs, un dels eixos més importants del llibre rau en la tensió existent entre aquesta fèrria voluntat de precisió i el pas del temps. I és així com, de tant en tant, aquest volenterós afany de rescabament obté els seus fruits en el pur nivell de la realitat, com quan, gairebé mig segle després d'un encontre fallit a França, Tomàs Garcés i Raimon Panniker es troben i veuen per primera vegada a Barcelona, tot tancant i transcendint el difícil cercle de la mancança. En general, però, persisteix la ineluctable sensació d'un pas del temps implacable, contra el qual l'autor no pot sinó lluitar en els límits del possible. I, per tant, en llegir *El temps que fuig*, tot sovint tenim la impressió que cada fragment és com una petita gesta, una mínima conquesta enfront d'aquest corrent incontenible i fatalment esmunyedís. Tanmateix, a l'últim, en un acte de suprema lucidesa, Garcés conclou: «Sempre ens estranya el temps que fuig. Però és el temps que fuig? O som nosaltres?»

I el fet és que, certament, d'aquí un temps, sols quedaran els poemes i l'obra escrita d'aquest autor al qual ara, però, encara podem homenatjar tot llegint i assaborint un dels seus últims actes de generositat intel·lectual. Deia Walter Pater en el mateix llibre a què hem alludit a l'inici del nostre article, que aquesta mena d'artistes que aporten una qualitat peculiar de gaudi «han de ser interpretats pels qui han sentit fortament llur encís, i són sovint objecte d'una diligència especial i d'una consideració del tot afectuosa»... No dubto a afirmar que un llibre com *El temps que fuig* despertarà en tot lector la més viva curiositat, agraïment i admiració cap a qui l'ha escrit, aquest poeta per a qui la poesia «també és una aigua filtrada de gota en gota en balms entranyables».

ALEX SUSANNA

Tomàs Garcés en una foto del 1975

TOMAS GARCÉS (Barcelona, 1901), havent cursat la carrera de Dret i estudis de Filosofia i Lletres a la nostra Universitat, de seguida assolí un lloc important en aquella fase tan decisiva de la cultura catalana. El 1922 publica *Vint Cançons*, amb un gran èxit: tres edicions en poc menys d'un any. També col·labora intensament a «*La Publicitat*» (1922-1932), en la famosa primera plana de la qual figura tan sovint el seu nom, i funda i dirigeix la revista «*Quaderns de Poesia*» (1935-36). Com a poeta, la seva obra ha anat creixent en el si d'una sensibilitat cada cop més depurada i exquisida: *L'ombra del lledoner* (1924) *El somni* (1927), *Paradís* (1931), *El senyal* (1935), *El caçador* (1947), *La nit de sant Joan* (1951), *Grèvol i molsa* (1953), *Viatge d'octubre* (1955) i *Plec de poemes* (1971). És també autor de quatre llibres en prosa on conviuen evocacions de poeta amb reflexions de crític: *Paisatges i lectures* (1926), *Notes sobre poesia* (1933), *Quadern de La Selva* (1962) i *Sobre Salvat-Papasseit i altres escrits* (1972), i de diverses antologies i traduccions, entre les quals cal recordar *Maria Chapdelaine de Louis Hémon*, i dos volums dedicats respectivament a obres de poetes gallecs i italians.

Quan molta gent creia que la seva veu havia emmudit per sempre, Tomàs Garcés va publicar un esplèndid dietari, *El temps que fuig* (1984) del qual el lector podrà llegir tot seguit una d'aquelles bellíssimes proses, i un any després un important recull de poemes, *Escrit a terra* (1985). Finalment, l'Editorial Columna va publicar la seva *Poesia Completa* el 1986 en un llibre pulcrament editat.

J. R. R.

10 D'ABRIL DE 1982

Dues nenes del poble, la Remei de can Lluís Comas i l'Elvireta de la fonda, que van a escola a Llançà, s'han presentat a casa a fer-me un interview. Aquesta vegada no m'hi he negat, naturalment. Em semblava com si juguéssim a un simulacre d'entrevista. Són dues minyonetes de tretze anys, l'Elvireta amb la seva llarga cabellera rossa, la Remei amb els seus bells ulls foscos. Les conec de menudes. Com se sol dir, «de quan van néixer». Vénen molt serioses, posseïdes de la missió que el Director els ha encomanat. L'una, l'Elvireta, té a les mans un petit bloc, amb les preguntes anotades. L'altra escriu les respostes amb una rapidesa que em sorpren.

«Què és el que li agrada més de La Selva?» És el final de l'interrogatori. Contesto, sense pensar-m'hi gaire, «el camp i la muntanya». Quan ja són fora penso que no és ben bé això el que calia dir. «El camp» són vinyes, només, i cada dia se'n perden. La muntanya que volta el poble, i gairebé l'encercla, també perd els seus camins, plens d'esbarzers i pedregam. Però la muntanya resta: el

Dijous, el Mirall, i sobretot Sant Salvador, damunt Sant Pere de Roda. Sóc vell per enfilar-m'hi, i m'ho he de mirar de lluny.

Quan era jove, La Selva de Mar i El Port de la Selva venien a ser per mi la mateixa cosa. Tenim el mar tan a la vora! Les anades al Cap de Creus, la pesca a l'encesa, la conquesta de la carena, de Sant Salvador al Coll de Sant Genís, tot ho tinc fet tantes vegades!

La font dels Lledoners, quina dolça pau tenia! Ara, sobretot a l'estiu, la gent s'hi amuntega, hi menja i l'embruta amb les deixalles.

Tot canvia: el paisatge i jo. M'acontento ara amb una caminada fins al Mas de l'Estela, o a l'Horta d'en Cervera o alguna vegada a l'hort abandonat, extingit, de Sant Romà. Però tot el que veig a l'entorn s'aguanta encara, com abans, menys fressat, això sí, més solitari, més abrupte, ple tanmateix de bells records.

Què és el que més m'agrada de La Selva? «Els records», calia haver dit.

TOMAS GARCÉS

(Extret del dietari *El temps que fuig*, 1984)

PRODUCCIÓ LITERÀRIA

Un disc i onze llibres escrits i/o traduïts per Josep Caixach, Miquel DescLOT, Joan Sellent i Ferran Toutain. Un d'aquests llibres ha estat il·lustrat per Jordi Clapers (Foto: Click-Clack)

Enguany la producció literària dels nostres castellers ha estat força prolífica.

De totes les obres aparegudes durant el 1986 cal citar-ne de diversos tipus: les que són veritable creació literària —prosa o vers—, les traduccions, algun estudi i també la gravació d'un disc.

MIQUEL DESCLOT

SET QUE NO DORMEN A LA PALLA

Edita: Xarxa de Biblioteques Soler i Palet. Amb la col·laboració de la Caixa d'Estalvis de Terrassa.

Segon premi «Lola Anglada» de 1985 dins el cartell de premis de la Festa Literària de les Lletres Catalanes.

La il·lustració dels contes procedeix del VIè. Concurs de Dibuix Escolar convocat i patrocinat per la Caixa d'Estalvis de Terrassa, entre els centres docents d'EGB de la seva zona d'actuació.

És un recull de sis contes per a infants. Recomanable als menuts de Bàsica per assolir un bon domini del llenguatge. I pels que no són tan xics perquè sàpiguen com és d'important «plantar un llibre».

MIQUEL DESCLOT

QUE DESCOBREIX L'ATLANTIDA

Edita: Publicacions de l'Abadia de Montserrat (Llibres del Sol i de la Lluna)

Dibuixos: Fina Rifà.

Un conte on «Que», la formiga bibliotecària, s'interessa pel continent americà i el món dels

atlants gràcies a la lectura de l'«Atlàntida», de Verdaguer. Tot plegat..., la vinya i el safareig de «cal Lledó».

Una història divertida amb un interessant joc de paraules per introduir els infants al coneixement dels nostres autors clàssics i alhora conèixer i diferenciar els mots del lèxic català.

WILLIAM WORDSWORTH

L'ABADIA DE TINTERN I ALTRES TEXTOS

Traducció de MIQUEL DESCLOT

El pròleg és de Harold Bloom traduït per Isabel Turull i Crexells.

Edició bilingüe.

Edicions del Mall.

El volum aplega, a més del poema «L'Abadia de Tintern», «Nocturn», «En collir avellanes», «Advertiment a Balades Líriques» i el famós «Prefaci» a Balades Líriques (1800).

Tres poemes i dos textos en prosa de l'illustre escriptor del Romanticisme que transformà la sensibilitat i la cultura anglesa.

En una primera lectura sembla ser que hi ha una diversitat en el contingut del volum però Miquel DescLOT ens aclareix que va seleccionar aquests textos perquè formen un màxim d'unitat temàtica, estilística i àdhuc cronològica.

Unes notes introductòries i l'acurada traducció fan que el lector s'acosti a l'escriptor anglès amb el cor obert a la bondat natural.

VIOLET EASTON
ELS ELEFANTS NO BOTEN MAI
Traducció de MIQUEL DESCLOT.
Il·lustracions: Carme Solé Vendrell.
Editorial Hyma.

Un conte senzill, però, al mateix temps, interessant ja que és un diàleg entre diferents animals. Divertides il·lustracions, i amb un final moralitzador.

ROALD DAHL
VERSOS PERVERSOS
Versió catalana de MIQUEL DESCLOT.
Il·lustracions de Quentin Blake.
Editorial Empúries. Narrativa per a joves.

Una nova i divertida versió, escrita en vers i admirablement traduïda, dels famosos contes de tots els temps: «La Ventafocs», «En Jan i la Mongetera», «La Blancaneus i els set Nans», «La Rinxols d'Or i els tres Óssos», «La Caputxeta Vermella i el Llop», «Els tres Porquets». Un llibre incisiu i insidiós que va més enllà del món infantil.

GUILLAUME APOLLINAIRE
LES MAMELLES DE TIRÈSIES
Traducció de MIQUEL DESCLOT.
Edicions del Mall. Biblioteca teatral.
Premi Josep M.ª de Sagarra 1985.

De principis de 1917, és la primera provatura d'Apollinaire al teatre. Tal com diu l'autor del llibre, es tracta d'una obra anomenada drama, que significa acció. Sobrerealista. Amb la intenció de divertir i interessar. Dedicada als francesos. Amb un tema que pot ser commovedor i donar al mot drama el sentit més tràgic.

MIQUEL DESCLOT
CANÇONS DE LA LLUNA AL BARRET
Edicions 62 (Els Llibres de l'Escorpí).

Es tracta d'una tercera edició, corregida i ampliada, del veritable primer llibre del nostre autor.

El 1978, Miquel DescLOT ens ofería un recull de cançons amoroses on quedava reflectit el «meravellós descobriment del món per part d'un adolescent a través dels ulls i de l'oïda».

En la present edició el lector hi notarà la substitució d'algunes cançons per altres, l'afegit de cinc més i, també, algun títol canviat que potser encaixa més en la temàtica del poema.

Amb aquest estol de cançons Miquel DescLOT ha format el seu propi «cançoner».

MIQUEL DESCLOT
VELLA TERRA, VELLA GENT

Aplec de 21 Haikús, publicat a *artilletes* n.º 1, on l'autor reflecteix amb gran sensibilitat la bellesa i la serenor que ofereixen els camps de Sòria.

MIQUEL DESCLOT
LA CANÇÓ MÉS BONICA DEL MÓN, disc.
Producció: Escola de Pedagogia Musical,
Moviment Rialles de Catalunya,
Pedagogia de l'espectacle.
Text: MIQUEL DESCLOT.
Efectes especials i harmonització: Camerata de Música Tradicional.

Tres entitats pedagògiques i Miquel DescLOT han posat a les mans dels nois i noies de Catalunya aquest disc perquè disfrutin de la música i les cançons tradicionals de la nostra terra.

Recomanable a totes aquelles persones que es dediquen a l'ensenyança d'aquest art i a tots els castellarencs en general, perquè el conte comença justament a Castellar.

FERRAN TOUTAIN i XAVIER PERICAY
VERINOSA LLENGUA
Editorial Empúries.

Dos joves filòlegs que han tingut la valentia d'enfrontar-se amb la vella polèmica entre els partidaris d'un català pur, arcaic i elevat i els qui defensen que el català ha de ser senzill com el llenguatge del carrer i obert a tots els mitjans de comunicació.

Ferran Toutain ens en parla extensament en el n.º 2 d'*artilletes*.

ISAAC BASHEVIS SINGER
EL GÒLEM
Traducció de FERRAN TOUTAIN.
Il·lustracions de JORDI CLAPERS, un altre castellarenc.
Editorial Empúries (L'Odissea).
Narrativa per a joves.

És una novella històrica de finals del segle XVI. Situada a Praga, el Golem és un episodi de la llarga cadena de persecucions sofertes per la comunitat jueva a Europa. Obra dedicada «als perseguits i oprimits de tot arreu, joves i vells, jueus i gentils».

WILLA CATHER
LA MORT S'ADREÇA A L'ARQUEBISBE
Traducció de JOAN SELLENT I ARÚS.
Edicions Proa (A tot vent).

L'autora del llibre és una de les més importants novel·listes d'aquest segle. Aquesta obra és un dels millors textos de la seva maduresa.

És una novella alhora senzilla i complexa que canta amb delicada mestria la bellesa dels límits de la civilització.

El tema fa referència a un senzill rector francès que marxa a Nou Mèxic per evangelitzar la gent que viu a les terres conquerides recentment. Aquella terra que fins ara havia estat pagana es va convertint, de mica en mica, a la fe cristiana per arribar a la construcció d'una catedral romànica feta de pedra mexicana, «daurada com la llum del sol».

AJUNTAMENT DE SABADELL
L'ORDENACIÓ DEL RIPOLL A SABADELL
Història urbana i medi ambient.

Estudi dels distints usos i activitats que s'han desenvolupat a baix el riu, les seves interrelacions, els lligams amb la ciutat i, sobretot, l'entorn paisatgístic arquitectònic que cada època va configurar.

El coordinador de la part del Medi Ambient ha estat en Josep Caixach i Gamisans. Ens diu que aquest estudi no és un manifest ecologista sinó que és un estudi pragmàtic de l'àmbit del Ripoll al terme municipal de Sabadell. L'objectiu de l'informe ha estat valorar les perspectives i la viabilitat de la recuperació de l'àmbit del Ripoll i suggerir unes línies mestres d'actuació.

M.ª TERESA ESTEVE I SOLEY

LA GRAMÀTICA CATALANA CADA DIA MÉS DIFÍCIL

Quan anava a escola, fa més de cinquanta anys i la situació política ho va permetre, el mestre que tenia aleshores, el recordat senyor Pla, va cuidar a ensenyar als seus alumnes, tant com va poder, la gramàtica catalana recolzant-se preferentment en la de P. Fabra. Quan vaig plegar d'anar a escola dominava quasi a la perfecció el nostre idioma. Per tal d'acabar de polir els meus coneixements vaig comprar un diccionari Pallas de l'any 1934 de N.A. Albert Torrellas i un llibre petitó que se'n deia «34 regles per a escriure correctament la llengua catalana» d'En R. Folch i Capdevila. Amb aquest bagatge vaig anar tirant bastant de temps (inclòs el de la persecució) sortint-me'n més o menys aïrosament; al cap i a la fi només l'emprava en el cercle familiar i en alguns casos entre amics.

Més endavant vaig augmentar la meua petita col·lecció amb un «Signe» de N'Albert Jané, 1974, el «Curs superior de gramàtica catalana» d'En Jeroni Marvà, amb la corresponent «Clau dels exercicis» i el Diccionari general de la llengua catalana de P. Fabra.

Fins aquest moment tot m'anava sobre rodes quant a normes per a escriure correctament «el català». Llevat d'alguna insignificant diferència, per a mi, de gramàtica només n'hi havia UNA.

Malauradament a partir del moment que va caure a les meves mans el *Diccionari de la llengua catalana*, 1985, recomanat per l'Institut d'Estudis Catalans aquella tranquil·litat va desaparèixer. M'adono que, entre d'altres coses, al Fabra hi consten les paraules «àlies» i «galimatias» mentre que al D. Ll. C. al seu lloc hi ha «àlies» i «galimaties».

Una altra: Fabra diu: «sigut p. p. no tan bo com estat». Doncs bé; al D. Ll. C. ni se'n parla; considerarà que el participi passat d'èsser és estat, i punt.

És de suposar que de diferències com aquestes deu haver-n'hi diverses. Jo només he trobat aquestes tres perquè he comparat molt per sobre ambdós volums.

Malgrat tot, però, les dificultats i dubtes es presenten després de llegir *Verinosa llengua*. Els autors d'aquesta obra s'hauran passat, sens dubte, dies i dies burxant per tots els tractats de llengua catalana i han arribat a la conclusió que «el català» pot escriure's de diferent manera. Així en aquest llibre citat podem trobar-hi mots i formes de tractar els pronoms febles que jo, d'acord amb l'ensenyament rebut de les susdites gramàtiques (Fabra, Jané, etc.), havia considerat incorrectes. Vegem-ne alguns a les pàgines que s'indiquen de *Verinosa llengua*.

La pàgina 44 diu «coneixe'n» (conèixer-ne).

La pàgina 54 diu «si's plau» (si us plau).

La pàgina 40 diu «anem's-en» (anem-nos-en).

La pàgina 50 diu «temptejos» (tempteigs).

Seguint, doncs, aquesta norma, podríem escriure «safarejos» en lloc de «safareigs» paraula molt usada avui ací, a Castellar, sobretot per la gent de teatre.

Volia deixar acabat aquest article ací i ara, però casualment a la «Forja» d'aquesta setmana (Núm. 356, de 17 de gener 1987), es presenta el cas següent: mentre que a la primera pàgina figura

la paraula «safaretjos» a la 10 hi apareix «safareigs». Per tant tenim tres maneres d'escriure un mateix mot: «safareigs», «safaretjos» i «safarejos» (com temptejos, no serà un error?)

Em sembla que tot aquest garbuix no porta a altra cosa que a la desorientació de tots i sobretot als no-catalanoparlants abocats avui als cursos de «immersió».

I per acabar em remeto al mencionat llibre *Verinosa llengua* exactament a la pàgina 40 on Ernest Sabater diu (entre altres coses): «Quin és el *Diccionari Normatiu*, o és que ja no en tenim? Per quin ens hem de guiar?»

JOAN TUBAU I CASAS

EL RERAFONS DE COLÒNIES I ESPLAI

Vint anys després (1967-1987) el Moviment de Colònies i Esplai segueix fent camí. No és ara el moment de fer-ne història, prou explícita en les planes del número de «Plaça Vella» dedicat a Colònies i Esplai. Les ratlles que segueixen pretenen puntualitzar l'oferta d'una Entitat que mitjançant el Centre d'Esplai Xiribec, el Casal del Jovent, els Casals de Vacances, les Activitats d'Animació al Carrer, les Colònies d'Estiu, els Campaments d'Estiu, la Casa de Colònies..., manté un dinamisme en la vida del nostre poble.

La raó de ser de Colònies i Esplai està inscrita en les seves pròpies opcions sintetitzades en quatre paraules: l'Home, l'Evangeli, el Poble i Catalunya. Expressions totes elles que impliquen un projecte humanitzador adreçat principalment —no exclusivament— als infants i joves de Castellar del Vallès.

Tenir unes opcions suposen una decisió fonamental que orienta i dona sentit a la nostra vida i al nostre treball. Opcions que s'han d'aprofundir constantment per tal de mantenir la força i la frescor d'un esperit jove que sap viure obert als signes del present, amb un sentit crític i una acció decidida vers la fraternitat universal. El conjunt de monitors ens esforcem per viure-ho i esser-ne a l'ensem educador des de la nostra pròpia vivència.

Són aquestes mateixes opcions les que configuren els nostres objectius, la nostra acció feta d'activitats, cercant una espontaneïtat sense improvisacions, el fruit d'una maduresa.

Accions simbolitzades en un joc, una motxilla, un rellotge de sorra, una planta, un pic i una pala, un cistell ple de fruita, un Nou Testament —accions que van ser ofrenades en l'Eucaristia de la Diada de Germanor— que expressen l'estímul, la il·lusió, el desig de fer camí, el temps lliurat amb gratuïtat; el treball esforçat, l'atenció, la responsabilitat, el respecte i el coneixement adreçat als més petits, el servei amagat i silenciós, l'Esperit que tot ho mou. Són els valors del nostre compromís.

Per tot això, el Moviment de Colònies i Esplai, avui, és una realitat viva i arrelada en tres dimensions: alçada, amplada i profunditat; de l'home, en el poble, en un país, vers un home nou dins una humanitat nova.

GENER MARTÍ I MONLLOR
21 de març 1987

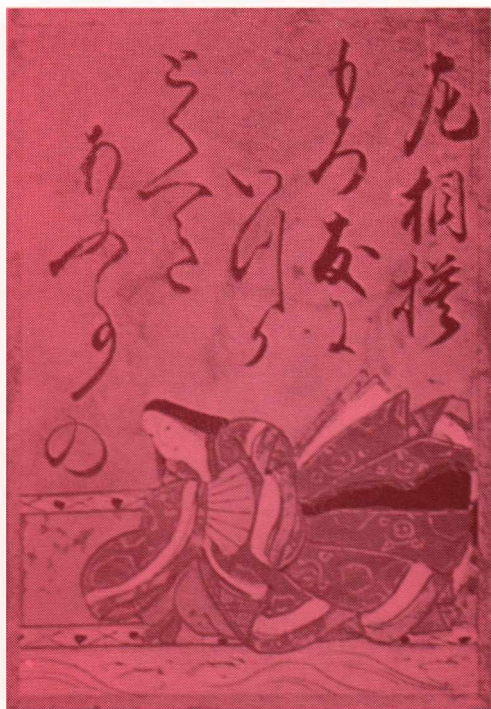

MIQUEL DESCLOT

JARDÍ DE SOMNIS EN FLOR

(De la lírica japonesa)

Comiat a J.V. Foix

*Naip d'un joc de cartes poètic de primers del segle XIX.
Conté la imatge d'un poeta clàssic i la primera part
del text d'una tanka (Museu Gulbenkian de la Universi-
tat de Durham, Anglaterra.)*

Kakinomoto Hitomaro (636-710)

No amagueu, núvols,
la cara de la lluna!
Que, allà on es trobi,
sé que ella deu mirar-la
amb una pena tendra.

*

Si mai no trobo
qui m'eixugui la roba,
per què l'amada
m'envia aquesta pluja?
Potser com a missatge?

*

Només quan fossin
no res els noms augustos
de cel i terra
seria mig possible
que tu i jo no ens veiéssim.

*

Potser la terra,
cavant, s'exhauriria,
però a la terra
que l'amor s'exhaureixi
això és cosa impossible.

*

A la mort de la seva dona

En tornar a casa
i entrar a la nostra alcova
vaig adonar-me
que el seu coixí de seda
mirava a una altra banda.

A la mort de la seva dona

Yamanoe Okura (659-733)

Al cim de l'Ono
s'aixeca una boirina;
és l'alçada
dels meus sospirs penosos
el que alça la boirina.

*

La nostra vida
és plena de tortura
i de vergonya,
però no hi ha sortida:
no som ocells de l'aire.

*

Jo prou voldria
estar quiet per sempre,
com una roca.
Però aquest nostre viure
no admet que res s'aturi.

Yamabe Akahito (?-736?)

Ja no em plauria
si, a la garrotxa abrupta,
la flor rosada
del cirerer silvestre
tothora fos desclosa.

*

Ni mai s'esfuma
la boira de les gorgues
del riu Asuka,
ni mai tampoc es fonen
les meves enyorances.

Ōtomo Tabito (665-731)

Quina riota,
l'home que es creu un savi
i no beu sake!
Si el mires de la vora
és ben igual que un mico.

*

Abans que viure
aquesta vida absurda,
vull ser una tina
plena fins dalt de sake:
tot jo en remull de sake!

Ōtomo Yakamochi (718-785)

Que el cucut canti
al temps de la florida
és el que em reca,
no pas que el seu nom digui
en punt obre la boca.

*

La carn és fútil,
caduca, esmunyedissa.
Val més que cerqui
per comes i rieres
el bon camí del Buda.

*

El cérvol brama
en amorosa crida
a la femella.
Mentre en ressona l'eco,
jo, sol, erro pels boscos.

Saigyō (1118-1190)

El pi que incita
el vent a empènyer l'ona
del mar salobre
tota la nit destilla
gotes brillants de lluna.

*

Fins el més gèlid
l'envaeix la tristesa
als aiguamoixos
si un capvespre d'octubre
el becadell s'hi envola.

*

Pel vent empesos,
els torterols del Fuji
en l'aire es fonen.
També els meus pensaments
estan sense repòs.

*

Endins de l'aigua,
talment que les barquetes
de la contrada
voguen en mar de pètals,
un cirerer en florida.

*

Totes les coses
canvien i es transformen
damunt la terra.
Només la lluna brilla
amb la mateixa flama.

Matsuo Bashō (1644-1694)

M'he portat d'Edo
l'oratge fresc del Fuji
en aquest vano.

★

Una paraula,
només, i et glaça els llavis
el vent d'octubre.

★

El mes de pluges
les potes de la grua
ha fet més curtes.

★

Un sol paisatge
per a cant i agonia
de la cigala.

★

Sota la lluna,
els pops dintre la nansa:
somnia efímers.

★

Al mar aboca
el sol roent del dia
el riu Mogami.

★

El llamp ha esqueixat
la tenebra de la nit
on xiscla l'agró.

Kobayashi Issa (1763-1827)

Del nas de pedra
del Buda se n'escapa
una oreneta.

*

No! No l'esclafis,
la mosca que es refrega
les mans, les potes!

*

Només tres cèntims
de boira he sabut veure
pel telescopi.

*

Floreix el lotus.
I jo només m'esplugo,
no altra cosa.

*

Damunt el cel blau
escric amb el cap del dit.
Vespre de tardor.

*

El bon pagerol
amb un nap m'ha assenyalat
on era el camí.

*

També a les puces
la nit se'ls deu fer llarga,
desoladora.

Ishikawa Takuboku (1885-1912)

Amb la ment buida
em vaig ajeure a l'herba,
i una oreneta
xisclaire i juganera
se m'ho va fer a la cara.

*

De les pilotes
que de menut penjava
a la teulada
de l'escola del poble,
què se'n deu haver fet?

*

Per la finestra
del tren, al lluny encara,
ja s'entreveuen
els cims del nord del poble.
M'arreglo les solapes.

*

Al parc, a l'ombra,
hi havia una cadira
desballestada.
La vaig trobar tan sola
que vaig anar-hi a seure.

*

La tramuntana
ha alçat en la tenebra
de la nit closa
aquest turó de sorra.
De què deu ser sepulcre?

artilletes

REVISTA CULTURAL

NÚM. 3 - CASTELLAR DEL VALLES, ABRIL 1987

Revista cultural. Any II. Número 3

Edita: artilletes

Director: Josep Ramon Recordà

Redacció: Avda. Josep M. Valls, 35. Tel. 714 69 35

Col·laboradors del número 3:

Vicenç Altimira, Pepa Beotas, Josep Comes, Miquel Descot, Maria Teresa Esteve, Josep Gibert, Jeroni Oller, Gener Martí Monllor, Josep Ramon Recordà, Pere Roca Roumens, Alex Susanna, Miquel Torrecilla, Joan Tubau Casas

Impressió: Gràfiques Castellar
Carrer Puig de la Creu, 3

Dipòsit legal: B. 14.427 - 1986

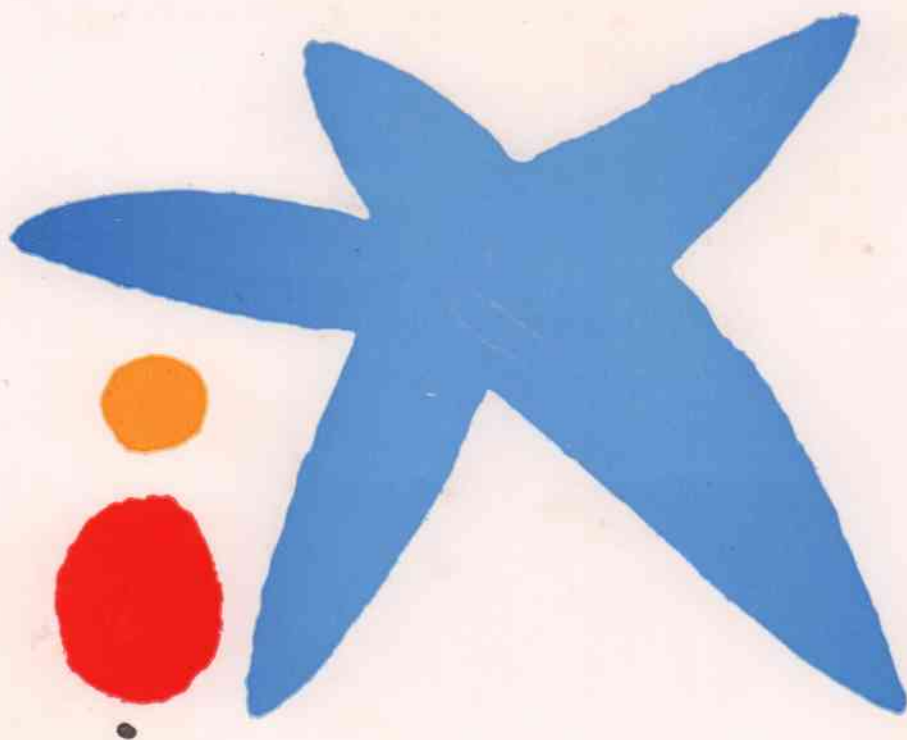
Preu de subscripció corresponent a l'any 1987: 1.100 Ptes.

Els articles publicats a *artilletes* expressen solament l'opinió dels seus autors.

Castellar del Vallès, 6 d'abril de 1987

Portada: Disseny i dibuix de Pere Roca i Roumens

CAIXA DE PENSIONS

"la Caixa"